Biblioteca Centrală Regională Mureş (1957-1965)

AGYAGÁSI HAJNAL
Biblioteca Judeţeană Mureş

Lucrarea de faţă se bazează pe studiul articolelor apărute în presa mureşeană care, în această perioadă, era reprezentată de două mari cotidiene: ***Steaua Roşie***, prima publicaţie periodică în limba română apărută în judeţul Mureş şi ***Vörös Zászló***, care apare şi azi sub o altă denumire şi care, prin varietatea preocupărilor, reprezentau două biruinţe de seamă ale scrisului publicistic mureşean. Ambele au fost organe ale Comitetului Regional de Partid şi Sfatului Popular al Regiunii Autonome Maghiare. Pe lângă problemele politice cotidiene, publicaţiile au preocupări de răspândire a artei şi culturii, care sunt dezbătute de colaboratori competenţi, oameni de cultură şi artă, scriitori.

Biblioteca publică din Târgu-Mureş a fost fondată în 1913. Încă din primii ani de funcţionare, fondurile de publicaţii se ridică la peste 11.000 de volume, ca apoi să ajungă, în anul 1944, la 62.954 de volume prin grija celor doi renumiţi bibliotecari Molnár Gábor (1913-1936) şi Aurel Filimon (1936-1940). Cu anul 1948 intrăm într-o lungă perioadă contradictorie, greu de creionat, cu multe şi întunecate faze, dar şi cu unele realizări pe care nu avem dreptul să le ocolim. Este perioada în care instituţia dispune de sume de bani pentru comenzi de periodice şi cărţi. Desfiinţarea de către regimul comunist a unor biblioteci, cum ar fi cea a Colegiului unitarian din Cristuru Secuiesc, a Mănăstirii franciscanilor din Lăzarea, a Căminului muncitoresc din Târgu-Mureş, a Cazinoului din Târgu-Mureş, a dus la îmbogăţirea masivă a patrimoniului de carte.[1] Odată cu instaurarea democraţiei populare, ruşii au dispus scoaterea din circuitul consultării a literaturii ce le era potrivnică. Apoi, măsura s-a extins asupra literaturii contrare mişcării comuniste, asupra celei cu vederi idealiste şi asupra literaturii occidentale. Epurarea a cuprins ulterior şi presa interbelică şi ziarele străine. Cu timpul, acest aspect s-a atenuat.

[1] Dimitrie Poptămaş, Mészáros Iosif, ***Biblioteca Judeţeană Mureş*** [Ghid], Târgu-Mureş, Biblioteca Judeţeană Mureş, Comitetul Judeţean de Cultură şi Educaţie Socialistă al Judeţului Mureş, 1979. – 64 p. + facs., fotografii.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

Legislaţia anului 1951 a făcut din toate bibliotecile „*adevărate focare de răspândire a culturii socialiste la oraşe şi sate*,"[2] impunând promovarea clasicilor marxism-leninismului, a autorilor sovietici, a scriitorilor progresişti. Totodată, au fost luate şi măsuri de epurare a colecţiilor.

În această atmosferă şi-a început activitatea, ca director al Bibliotecii Regionale Mureş, Halász Boriska, bucurându-se de un prestigiu unanim recunoscut pe plan profesional. Şi-a desfăşurat activitatea între anii 1957-1965, când Biblioteca Regională funcţiona ca o unitate centrală ce coordona 8 biblioteci raionale (având peste 210.000 de volume şi 35 de bibliotecari), 146 biblioteci comunale şi săteşti (având 5-8.000 de volume), 34 de biblioteci de casă, iar după desfiinţarea acestora, 4 biblioteci de cartier.

Primele consemnări despre bibliotecă din anul 1957 prezintă o instituţie activă, având o **sală de lectură** frecventată în mare parte de studenţi, care beneficiau de un fond de 140.000 de volume, diferite cotidiane şi reviste de literatură şi ştiinţă. Biblioteca este prezentată ca fiind o clădire frumoasă cu o sală de lectură bine îngrijită, cu mese negre şi flori frumoase. Spre sfârşitul anului 1958, numărul cititorilor este de peste 12.000, numărul cărţilor citite depăşeşte 200.000. Planurile de viitor ale instituției sunt formulate de directoarea bibliotecii astfel:

- îmbogăţirea fondului de carte;
- întocmirea repertoriului periodicelor din bibliotecile mai mici din raion;
- completarea bibliografiei referitoare la transformarea socialistă a agriculturii;
- completarea bibliografiei locale;
- organizarea de serate literare şi recenzii de carte.

În 1963 s-a hotărât reorganizarea fondului de carte al secţiei de împrumut. Motivul reorganizării era creşterea fondului de carte de aproape 15 ori în două decenii, atingând cifra de 600.000 de volume; se urmărea astfel crearea condiţiilor necesare pentru deservirea cititorilor din toate punctele de vedere, şi o confruntare temeinică a fondului de carte cu cataloagele.

Dorind să răspundă unor necesităţi ale timpului, în februarie 1960, Biblioteca Regională înfiinţează o nouă secţie, cea **tehnică-documentară**, având 12.000 de volume. A fost prima secţie de acest fel din ţară, care a funcţionat pe lângă Biblioteca Regională. Ea a fost dotată cu mobilier nou şi, conform necesităţilor, s-a mărit şi numărul volumelor; aşa s-a ajuns ca la sfârşitul anului 1960 numărul de cititori să fie de 1265, iar numărul cărţilor împrumutate să depăşească 15.000 de volume. Datorită relaţiei cu cabinetele tehnice, cu casele de cultură ale sindicatelor, precum şi unei munci de popularizare, bibliotecarele au

[2] M. R. Mocanu, ***Cenzura comunistă***, Bucureşti, Editura Albatros, 2001, p. 29.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

reuşit să mărească numărul de cititori la aproape 1.900. Fondul ajunge la 40.000 de volume, peste 300 de reviste şi publicaţii de specialitate.

Activitatea secţiei a cuprins, de asemenea, şi organizarea unor sesiuni de comunicări pentru specialişti; s-au întocmit sistematic liste bibliografice, indici de recomandare ce cuprind titlurile de cărţi tehnice pe ramuri, ţinând seama de specificul producţiei din întreprinderile regiunii.

Tot în anul 1960, cu sprijinul organelor locale, s-a amenajat la parterul Palatului Culturii una dintre cele mai frumoase săli destinate exclusiv copiilor şi elevilor - **Secţia pentru copii**. Înfiinţată în 1954, biblioteca pentru cei mici avea doar 1-2.000 de volume care, la data mutării în noul sediu, ajunge la 20.000 de exemplare.

An	Nr. cititori	Nr. volume împrumutate
1960	1.380	-
1961	2.101	21.200
1962	2.455	25.284
1963	3.013	35.986

Pentru atragerea copiilor s-au aranjat vitrine cu pliante simbolice şi în relief, s-a procurat un aparat de proiecţie a diafilmelor şi s-au organizat diferite activităţi precum după-mesele de ghicitori, orele dedicate basmelor, seratele literare, întâlnirile cu scriitori etc.

Biblioteca Regională apela la multe metode şi forme de răspândire a culturii; una dintre acestea a fost crearea unei reţele de biblioteci de casă, foarte mare şi bine dezvoltată, deservită de bibliotecari de casă care aveau rolul de a duce cartea, lectura în casele oamenilor. Această mişcare a luat naştere la iniţiativa bibliotecarelor din Biblioteca Regională Mureş şi a Comitetului Orăşenesc al femeilor. Bibliotecile de casă erau răspândite în aşa fel, încât cuprindeau periferia oraşului, mai ales zonele unde s-au construit uzinele şi fabricile noi. Aceste biblioteci erau conduse de gospodine, funcţionau în casele acestora, iar plăcile din sticlă albastră aflate pe aceste locuinţe invitau la lectură. Cărţile erau asigurate de Biblioteca Regională, de unde bibliotecarul Benkő János, şi mai târziu, Gutfreund Eva, le coordona activitatea şi le furniza cărţile de care aveau nevoie.

Tot în 1957, în Târgu-Mureş funcţionau 22 de biblioteci de casă de la care cele 1.042 de cititoare au împrumutat numai în luna mai 2.315 de volume. În 1961 aceste biblioteci de casă înregistrau 3.006 de cititori şi statistica arată 17.475 de cărţi citite. O astfel de bibliotecă exista şi în cartierul Oncea, înfiinţată la 10 octombrie 1957 pe strada Costa Foru nr. 1, unde îşi desfăşura activitatea bibliotecara Szabó Iuliana. Lunar, numărul cititorilor şi al cărţilor citite creşte

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

considerabil, în cursul lunii decembrie statistica arătând că au fost citite 337 de cărţi, de către 68 de cititori, numărul total al cititorilor acestei biblioteci fiind de 81. Pe lângă cărţile din domeniul beletristicii au fost citite 22 de cărţi politice, ştiinţifice, agrotehnice etc.

Prima bibliotecară de casă din Târgu-Mureş a fost Suciu Margit, care, până în anul 1960, deservea 120 de cititoare. O altă bibliotecară era Páncél Etelka, din grupa căreia în luna mai 1957 făceau parte 200 de femei care au citit 975 de cărţi. Pentru răspândirea cărţii şi a lecturii, aceste bibliotecare organizau serate literare, prezentări de carte şi întâlniri cu scriitorii, comunicări ştiinţifice etc.

Bibliotecarele aveau o publicaţie a lor – ***Marosvásárhelyi Házikönyvtárosok Híradója*** (***Jurnalul bibliotecarilor de casă din Târgu-Mureş***) – care avea un rol informativ despre această mişcare. Ele fiind într-o competiţie continuă, foaia prezenta date statistice din care rezulta care sunt cei mai activi bibliotecari, realizările, precum şi problemele acestora.

La sfârşitul anului 1961, în Târgu-Mureş îşi desfăşurau activitatea 34 de biblioteci de casă dar, datorită numărului mare de cititori care apelau la această formă de împrumut, acestea nu reuşeau să răspundă cerinţelor de carte. De aceea, Biblioteca Regională a hotărât să comaseze câteva dintre ele şi să pună bazele unei biblioteci de cartier în incinta clubului CFR. Avantajele acestei filiale erau foarte clare: un fond de carte mult mai mare, un bibliotecar specialist care era ajutat în munca de promovare a lecturii de un colectiv de 14 voluntari. Un an mai târziu, a luat fiinţă a doua filială în incinta clubului Uzinei de reparaţii auto numărul 2.

Sub patronatul Bibliotecii Regionale s-au organizat anual, pentru stimularea activităţii bibliotecarilor, concursuri între bibliotecile săteşti şi cele raionale. Se acorda regulat titlul de **bibliotecar fruntaş** celor care reuşeau să atragă cât mai mulţi cititori.

Pentru mulţi bibliotecari tineri din anii ’50 - ’60, această epocă a fost o perioadă romantică şi fertilă. Ioan Holhaş scria despre acest domeniu în care se realiza o „integrare în sistem” că a „*însemnat multă muncă, multe renunţări şi jertfe personale şi colective*.”[3] O întreagă generaţie şi-a consumat cariera în biblioteci, străduindu-se, uneori în condiţii grele, să dezvolte un sistem funcţional.

Trecând peste intenţia de a condamna tot ce aparţine trecutului comunist, am încercat să creionez tot ce a fost lumină - realizare în istoria Bibliotecii Regionale. Nefiind o cunoscătoare a „jocurilor de culise,” am semnalat aspecte prezentate în presa locală, ***Steaua Roşie*** şi ***Vörös Zászló***, care a adunat cu rigurozitate date despre bibliotecă, începând de la fondare, şi i-a urmărit

[3] Gheorghe Buluţă, ***Scurtă istorie a bibliotecilor din România***, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 2000, p. 203.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

îndeaproape evoluţia, semnalând fiecare moment din dezvoltarea ei: îmbogăţirea fondului de carte, extinderea cu noi secţii – tehnică, documentară etc. şi aducerea sub acelaşi acoperiş a secţiei pentru copii, dotate cu aparatură care, la vremea respectivă, era modernă. Tot din presa locală am putut afla despre cititorii care au frecventat instituţia precum şi acţiunile pe care le organiza şi impactul care l-au avut asupra oamenilor din raion.

BIBLIOGRAFIE

Steaua Roşie 1957-1965

- ***Tot mai multe cititoare***. – In ***Steaua Roşie***. An. 6, nr. 505, (19 iun. 1957), p. 2.
- Păuş, Irma. ***O bibliotecară fruntaşă***. – In ***Steaua Roşie***. An. 7, nr. 566, (miercuri, 22 ian. 1958), p. 4.
- ***Concursul dintre biblioteci***. – In ***Steaua Roşie***. An. 6, nr. 568, (29 ian. 1958), p. 2.
- Benkő János. ***Contribuţia bibliotecii regionale la sărbătorirea Centenarului Unirii***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 670, (21 ian. 1959), p. 4.
- Bălgrădeanu, A. ***La o bibliotecă de casă***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 676, (11 feb. 1959) p. 5.
- Popa, Atanasie. ***Palatul Culturii***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 733, (29 aug. 1959) p. 5.
- ***Bibliotecare fruntaşe***. – In ***Steaua Roşie***. An. 8, nr. 766, (23 dec. 1959) p. 3.
- Halász Boriska. ***Bibliotecari fruntaşi***. – In ***Steaua Roşie***. An. 9, nr. 784, (24 feb. 1960) p. 5.
- Popa, Atanasie. ***Biblioteca celor mici***. – In ***Steaua Roşie***. An. 10, nr. 69, (22 mart. 1961) p. 2.
- Podariu, Constantin. ***Consfătuirea regională a bibliotecarilor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962) p. 2.
- Megheş, V. ***La Biblioteca centrală regională***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 31, (7 feb. 1962) p. 2.
- Truţea, M. ***Bibliotecile cartierelor tîrgumureşene***. – In ***Steaua Roşie***. An. 11, nr. 261, (3 noi. 1962) p. 2.
- Ştefan, Izsák. ***Azi vă prezentăm: Biblioteca tehnică-documentară din Târgu-Mureş***. – In ***Steaua Roşie***. An. 12, nr. 11, (15 ian. 1963) p. 3.
- ***Lectura necesitate a maselor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 13, nr. 193, (16 aug. 1964) p. 3.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

➢ Borda, Dorin. ***Din activitatea bibliotecilor***. – In ***Steaua Roşie***. An. 13, nr. 298, (17 dec. 1964), p. 2.

Vörös Zászló 1957-1965

➢ Benkő János. ***Asszonyok – házikönyvtárosok***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 156, (4 iul. 1957), p. 5.

➢ A. F. ***Új olvasók az Irány utcában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 173, (24 iul. 1957), p. 2.

➢ Gyárfás Endre. ***A könyvtárosok marosvásárhelyi tanfolyama***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 187, (9 aug. 1957), p. 2.

➢ ***Versenyre könyvtárosok***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 202, (29 aug. 1957), p. 2.

➢ ***Megjelent a Házikönyvtárosok szeptemberi száma***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 215, (13 sept. 1957), p. 2.

➢ Ungvári Ilona. ***Marosvásárhelyi séták. A Tartományi Központi Könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 6, nr. 292, (12 dec. 1957), p. 2.

➢ ***Vajnovszki Kázmer. A könyvek birodalmában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 7, nr. 307, (31 dec. 1958), p. 3.

➢ Halász Boriska. ***Ünnepségek a tartományi könyvtárban***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 74, (29 mart. 1959), p. 4.

➢ Halász Boriska. ***Több mint egy millió könyvtári könyvet olvastak el egy év alatt***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 195, (9 aug. 1959), p. 2.

➢ Koch Mária. ***A tartományi könyvtár olvasótermében***. – In ***Vörös Zászló***. An. 8, nr. 230, (1 oct. 1959), p. 2.

➢ ***Megnyílik a tartományi dokumentációs könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 9, nr. 45, (24 febr. 1960), p. 3.

➢ Halász Borbála. ***Könyvtárak a szocialista építés szolgálatában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 9, nr. 102, (30 apr. 1960), p. 6.

➢ Halász Borbála. ***Értékes könyvtárosi tapasztalatcsere***. – In ***Vörös Zászló***. An. 10, nr. 232, (30 sept. 1961), p. 2.

➢ Halász Borbála. ***Egyre jobban hódít a könyv***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 2, (4 ian. 1962), p. 1.

➢ ***Újabb kerületi könyvtár Marosvásárhelyen***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 64, (17 mart. 1962), p. 1.

➢ Áts Gabriella. ***Negyedévi eredmények a Tartományi Könyvtár technikai részlegén***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 69, (23 mart. 1962), p. 2.

➢ Oltean László. ***Sorok a Tartományi Könyvtárról***. – In ***Vörös Zászló***. An. 11, nr. 293, (11 dec. 1962), p. 3.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Județeană Mureș
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)

➢ ***A könyvtárak versenyének tartományi értékelője***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 65, (12 mart. 1963), p. 3.

➢ K. M. ***A könyvek birodalmában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 109, (11 mai 1963), p. 1.

➢ ***640 könyvtár***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 203, (30 aug. 1963), p. 1.

➢ ***Megnyílt a Tartományi Könyvtár olvasóterme***. – In ***Vörös Zászló***. An. 12, nr. 233, (4 oct. 1963), p. 2.

➢ Mészáros József. ***A dokumentációs könyvtár a technikai színvonal emelésének szolgálatában***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 4, (7 ian. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***A legifjabbak könyvtára***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 127, (31 mai 1964), p. 3.

➢ K. M. ***A műszaki dokumentációs könyvtár és a termelés***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 255, (28 oct. 1964), p. 2.

➢ ***Könyvtárosok nemes versengése***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 283, (29 nov. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***Könyvtárak mindenütt***. – In ***Vörös Zászló***. An. 13, nr. 209, (4 sept. 1964), p. 2.

➢ Mészáros József. ***245.404 olvasó***. – In ***Vörös Zászló***. An. 14, nr. 178, (29 iul. 1965), p. 2.

➢ ***Író-olvasó találkozó***. – In ***Vörös Zászló***. An. 14, nr. 282, (28 nov. 1965), p. 1.

Mureş Central Regional Library. 1957-1965

Abstract

Local newspapers represent an important departure point in the reconstruction of the history of institutions. Between 1957 – 1965 the local newspapers ***Steaua Roşie*** and ***Vörös Zászló*** published many articles concerning the activity of the Mureş County Library which enable us to reconstitute the most important stages of the development of the library. It was a period of reorganization and new beginnings: a technical section was founded and he children' s library was moved to a more suitable location. From the same source we could also learn out about the so-called „house librairies"; these made up a network of librarians who would bring books up to the readers' homes. Along time, these were transformed into district librairies.

BDD-A19330 © 2005 Biblioteca Judeţeană Mureş
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:23 UTC)